

УДК 793.31.071(477-25=353.1)«20»

МИСТЕЦТВО НАРОДНОГО ГРУЗИНСЬКОГО ТАНЦЮ В СУЧАСНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНИХ КОЛЕКТИВІВ ЕТНІЧНИХ ГРОМАД МІСТА КИЄВА

Кдирова І.О.

Київського національного університету культури і мистецтв

Народна грузинська хореографія здобула велику популярність в Україні. Важливе місце у процесі збереження і поширення національної культури посідають етнічні товариства. Стаття присвячена творчій діяльності хореографічних колективів Грузинської діаспори міста Києва, спрямованої на збереження та розвиток національної культури грузинського народу. Дбайливо зберігаючи кращі зразки народної творчості, репертуар художніх колективів збагачується сучасними інтерпретаціями традиційних танців з використанням нової лексики рухів та композиційної техніки. Представники Грузинської діаспори приділяють велику увагу творчому вихованню молоді. Мистецтво народного танцю демонструють шанувальникам етнічної культури кращі художні колективи грузинської спільноти в Україні.

Ключові слова: етнічні товариства, творча діяльність, етнічна культура, національне мистецтво, народна грузинська хореографія, сучасні інтерпретації традиційних танців.

Постановка проблеми. Демократичні перетворення в сучасній Україні стали надійним стимулом активізації національної самосвідомості етносів на шляху до збереження й примноження історичних традицій народної художньої творчості та фольклору. Унікальність та неповторність етнічного мистецтва кожного народу відтворюється в специфічному, притаманному тільки для неї, поєднанні різноманітних елементів і форм. В художніх творах, витворах мистецтва та архітектури відбивається буття етносу, його прагнення і вірування. Ця творча спадщина надає можливість прийдешнім поколінням доторкнутися до історичного минулого свого народу і доповнити цю скарбницю новими зразками своєї епохи.

Творча діяльність художніх колективів етнічних спільнот України багатогранна та різноманітна. Особливе місце за мистецьким потенціалом посідають етнічні товариства міста Києва. На сучасному етапі в столиці України функціонують 52 національно-культурних товариства міського рівня і 20 – загальнодержавного, що репрезентують 36 етнічних груп населення. Також створено 9 центрів культур національних меншин, видається 31 газета, функціонують театри, художні колективи, вищі заклади освіти, недільні школи. На базі національних культурних центрів розпочали своє творче життя народні професійні і аматорські музичні колективи етнічного напрямку, мистецька діяльність яких потребує уваги з боку науковців культурологів і мистецтвознавців, а також представників державного управління у сфері культури і освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В суспільному житті національно-культурних громад важливе місце посідає мистецький напрям діяльності. Через творчість художніх колективів та солістів національних товариств ми краще пізнаємо історію, культуру та ментальність етносів. Підвищення інтересу до етнічної культури та мистецтва – основні реалії сучасного періоду.

Досвід музичної народної творчості в широкому спектрі видів і жанрів вивчали А. Гуменюк, З. Василенко, А. Іваницький, В. Сокіл. Основу науко-

во-етнографічної методики збирання та вивчення народної творчості заклали у свій час О. Аляб'єв, Ф. Колесса, К. Квітка, М. Максимович, М. Лисенко, С. Людкевич, Й. Роздольський, О. Серов.

Особливе місце в багатонаціональній культурній палітрі України посідає діяльність Грузинської діаспори. Мистецтво грузинського національного танцю – це безцінний скарб світової культури. У ньому оспівана велична краса Грузії, сила та незламність чоловічого духу і жіноча врода, доброта та лебедина вірність.

Активно ведуться культурологічні та мистецтвознавчі дослідження, представлені у монографічних виданнях, що побачили світ останнім часом. Серед дослідників, які займалися вивченням грузинської культури – відомі науковці та творчі особистості: С. Джанашия та Н. Бердзенвілі, І. Зурабішвілі, Г. Робахідзе, А. Татарадзе, П. Хучуа, Д. Джанелідзе та багато інших. Практичним матеріалом стала балетна діяльність грузинських хореографів К. Манджгаладзе, Б. Сванідзе, Ф. Сулаберідзе, О. Мхеїдзе, Р. Чанишвілі. Хореографічна лексика різних форм грузинського танцю з описом традиційних костюмів докладно розглянута в книзі Д. Джавришвілі «Грузинські народні танці».

Велику роль у справі популяризації грузинського хореографічного мистецтва відіграє Державний Академічний ансамбль народного танцю Грузії заснований народними артистами СРСР Іліко Сухішвілі й Ніно Рамішвілі. Постановки видатних майстрів виконуються майже у всіх хореографічних колективах Грузії і за її межами.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Найдавніше походження хореографічної культури грузинського народу підтверджується численними історичними джерелами й даними, добутими за допомогою археологічних розкопів [3]. Обрядові танці в найдавніші часи була глибоко впроваджена в життя й побут грузинського народу. Перші відомості про грузинський танцювальний фольклор згадуються ще до нашої ери. Наприклад, за свідченням грецького історика Ксенофонта (IV століття до н.е.), серед грузинських племен були широко поширені ритуальні та військові танці [4, с. 34].

Вивчення джерел грузинського народного танцю приводить до висновку, що народне танцювальне мистецтво зародилося в процесі праці і було тісно пов'язане з господарським життям. Звідси виникли танці, що імітують рухи тварин, хороводи, які відображають полювання, процеси землеробської праці та ін.

Еволюція танцю відбувалася відносно зміни зовнішньої форми й змісту. Таким чином можна класифікувати грузинський народний танець за тематичним принципом: військові, весільні, ліричні, розважальні, спортивно – змагальні, безсюжетні та сюжетні [5, с. 183].

На сучасному етапі етнокультурного розвитку в Україні помітно активізувалася творча діяльність хореографічних колективів етнічних спільнот. Аналізуючи творчість відомих танцювальних ансамблів національних товариств, можемо зазначити, що крім популярних народних танців особливе місце посідають оригінальні обробки та їх інтерпретації в сучасному стилі виконання. Саме використання нової танцювальної лексики збагачує традиційні твори і стає новим етапом розвитку етнічної хореографії. Зазначений сегмент народної творчості етносів потребує більшої уваги з боку науковців-мистецтвознавців і хореографів.

Мета статті. Зростаючий інтерес до етнічного мистецтва в багатонаціональному українському суспільстві потребує більш глибокого проникнення у сферу народної художньої творчості і фольклору національних спільнот.

Метою статті є дослідження мистецького напрямку діяльності хореографічних колективів етнічних товариств, виявлення основних тенденцій творчого процесу на прикладі провідних художніх колективів етнічних спільнот міста Києва.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- відобразити процес самоорганізації етнічних спільнот в умовах демократичних перетворень в українському суспільстві на прикладі діяльності національних товариств;
- з'ясувати основні напрями культурно-мистецької діяльності художніх колективів національних спільнот;
- визначити роль мистецтва як консолідуючого фактора етнічної культури;
- дослідити основні тенденції творчого процесу танцювальних колективів етнічних товариств.

Предметом дослідження є новітній етап розвитку етнічної хореографії в Україні, аналіз сучасних тенденцій творчого процесу на прикладі провідних художніх колективів етнічних товариств міста Києва. **Об'єктом дослідження** виступають художні колективи національних спільнот Києва та їх творча діяльність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характерною ознакою сучасного етапу суспільного розвитку в Україні є активізація культурно-просвітницької і мистецької діяльності національних товариств. Поява численних громадських організацій етнічних спільнот обумовлена поліетнічним складом населення нашої країни.

Національні товариства нерідко виступають у формі асоціацій, культурних центрів, земляцтва та ін. Основними завдання функціонування національні громадські об'єднання вбачають, на-

самперед, у захисті соціальних, юридичних прав своїх членів, а також, просування передбачених статутами різних видів економічної, політичної та культурно-просвітницької діяльності, встановлення зовнішньоекономічних зв'язків. Але найбільшу увагу суспільства та науковців привертає культурно-мистецька специфіка етносів: традиційно-побутові особливості матеріальної і духовної культури, що склались у минулому, та нові культурні досягнення народу, його внесок у національну та сучасну світову культуру [6].

Етапи еволюції етнічної культури яскраво розкривається у явищах мистецтва, де правдиво відображено суть громадського життя тієї або іншої історичної епохи та етнічної групи. Саме мистецтво концентрує в собі конкретне вираження художнього генія та прагнень народу. Воно також має відповідний культурно-історичний ґрунт, на якому завдяки зусиллям творців проростають зерна нових надбань і досягнень. Зразки народної творчості в широкому спектрі видів і жанрів, що нерідко паралельно йдуть з видами і жанрами професійного мистецтва, найкращим чином підтверджує цю думку [5].

Особливе місце в багатонаціональній культурній палітрі України посідає культурно-мистецька діяльність Грузинської діаспори.

Протягом багатьох століть Грузинський та Український народи були пов'язані історичним минулим. Дружні відносини між двома народами існували ще у період правління Володимира Мономаха. Відомо, що рятуючись від турецького переслідування, грузини почали переселятися на територію України ще у XVIII столітті. Пам'ятками культурних відносин слугують будинки-музеї Давида Гурамішвілі та Лесі Українки – в містах Миргород та Сурамі.

Першоосновою українсько-грузинських двосторонніх зв'язків стало підписання Договору про дружбу та співробітництво двох незалежних держав 5 грудня 1918 року. Після проголошення незалежності України, вже в 1992 році були встановлені дипломатичні відносини між двома країнами. Існуюча на сьогоднішній день юридично-правова база налічує понад 100 двосторонніх та багатосторонніх договорів і регулює практично всі сфери взаємовідносин між Україною та Грузією.

Дбайливо зберігаючи кращі зразки народної творчості, грузинський народ створює нові хореографічні твори, що відображають життя людини [7].

Народна грузинська хореографія здобула велику популярність в Україні. Важливе місце у процесі збереження і поширення національної культури посідають художні колективи національних громад. Мистецтво народного танцю демонструють шанувальникам етнічної культури кращі художні колективи грузинської спільноти в Україні, які розпочали свою діяльність у місті Києві.

Представники Грузинської діаспори приділяють велику увагу творчому вихованню молоді. У 2000 році в Києві була створена дитяча Грузинська школа-студія «Іберія», яка у 2008 році перетворилася в однойменний Грузинський культурно-освітній центр. Засновник і художній керівник закладу – заслужений працівник культури України, кавалер Ордена «Честь Грузії», талановитий фахівець і педагог Манана Сулаквелідзе.

Головна ідея створення Грузинського центру «Іберія» – сприяння процесу національної єдності, пропаганда дружби між народами України і Грузії, ознайомлення населення з грузинською культурою і традиціями. Однією з форм роботи закладу є День відкритих дверей – можливість для всіх бажаючих долучитися до культури і традицій грузинського народу. У центрі функціонує недільна школа, де учні вивчають грузинську мову, літературу, історію та релігію, а також народні грузинські пісні та танці, опановують гру на національних музичних інструментах: саламурі, пандурі, барабан.

Грузинський культурно-освітній центр «Іберія» об'єднує не лише дітей, але і дорослих, які знаходять на українській землі атмосферу і дух Грузії.

На базі центру розпочав своє творче життя Ансамбль грузинського народного танцю «Іберія» під керівництвом М. Сулаквелідзе. Мистецький доробок колективу складають хореографічний фольклор регіонів Грузії в сучасній інтерпретації: танці «Осетинський», «Казбегури», «Аджарський», «Рачинський», «Сванський», «Кавказький», «Абхазький», популярний грузинський народний парний танець «Картулі», широко відома «Лезгинка», військові танці – «Хорумі» та «Ханджлури» з кинжалами, обрядові композиції у виконанні творчої молоді.

Грузинський культурно-освітній центр «Іберія» бере активну участь у культурному житті України. В Києві щороку проходить Фестиваль мистецтв «Вінок дружби». Автором проекту є Манана Сулаквелідзе. Ансамбль «Іберія» виступає на багатьох концертних майданчиках країни, а також підтримує зв'язки з Грузинським Посольством в Україні. Колектив отримав визнання і звання Лауреата міжнародних фестивалів мистецтв у Словаччині (1 премія), фестивалів національних культур: «Світ Кавказу», «Сонячні каштани», «Фольклорама», «Всі ми діти твої, Україно», «Чарівні свічки» та інших. У 2009 році за багаторічну професійну діяльність ансамбль «Іберія» отримав звання «Народний колектив України».

У місті Києві відомий своїми професійними досягненнями ще один творчий колектив Грузинської діаспори. В 2001 році в Києві на базі культурно-просвітницького центру «Дружба» був створений Ансамбль грузинського народного танцю «Іберієлі» та дитячий хореографічний ансамбль «Оцнеба». Завдяки копійчкій праці і ентузіазму художнього керівника колективу – заслуженого діяча мистецтв України Макі Ломсадзе, ансамбль завоював популярність в країні і з успіхом презентує грузинську культуру широкому загалу шанувальників.

Ансамбль є лауреатом багатьох міських, республіканських і міжнародних фольклорних конкурсів та фестивалів. Репертуар ансамблю містить хореографічний фольклор регіонів Грузії: «Парца», «Давлури», «Картулі», «Ачарулі», «Шехведра мташі», «Жіночий Хорумі», «Нарнарі», «Рачулі», «Хевсурулі», «Старий Тбілісі», «Симді».

Поряд з відомими народними танцями Ансамбль «Іберієлі» має в репертуарі сучасні постановки Макі Ломсадзе, а також і авторські композиції «Зустріч в горах», «Самані»,

«Кавказький», які були створені хореографами ансамблю з використанням нових елементів сучасної хореографії, що додають художньо-емоційних рис [6].

У кожному регіоні Грузії, своя особлива манера виконання танців – особливий танцювальний діалект. Так різняться кахетинський, карталинський, рачинський, сванський, мингрельський, імеретинський, гурійський, аджарський, мтиульський танці.

Сучасна інтерпретація відомих народних танців «Мтіулурі» (Гірський), «Ханджурулі» (танець із кинжалами), «Мхедрулі» (танець вершників) має свої особливості: багаторазове збільшення кількості виконавців, прискорення темпу та постійна зміна ритму, вдосконалення грузинських прийомів з упором на класичну танцювальну техніку й їх вільне комбінування, лінійна розстановка танцювальної маси на сцені й повністю розрахований, добре збалансований загальний малюнок танцю, чіткий поділ солістів і масовки по балетному принципу.

У процесі інтерпретації відомі хореографічні композиції набувають нових форм і лексичних новоутворень. В грузинських танцях, особливо в жіночих, виразність пластики рук та пальців зосереджують на собі найважливіші художньо-емоційні акценти. Збагачення танцю новими рухами потребує від балетмейстера досконалого володіння національною танцювальною лексикою і високого художнього смаку для відтворення потрібного стилю і жанру.

Велике значення у народно-сценічному танці має хореографічна лексика – окремі рухи, пози, з яких складається малюнок танцю. Зазначена лексика виникає на основі узагальнення й специфічного перетворення виразних рухів людини. Протягом багатьох століть вона накопичувалася, удосконалювалася й шліфувалася. Хореографічна лексика вивчається в балетних школах, складаючи основу формування професії танцівника й розвитку його здібностей. Самі по собі елементи лексики не є носіями певного образного змісту, але володіють спектром виразних можливостей, які реалізуються в конкретному контексті танцю як цілого. З послідовності й взаємозв'язку елементів хореографічної лексики складається хореографічний текст, що втілює змістовний образ.

Конструктивні лексичні новоутворення вживаються у численних танцювальних композиціях і разом з іншими рухами сприймаються як традиційні. Важливе значення у процесі інтерпретації мають стилістичні новоутворення, які потрібні постановнику для певного хореографічного тексту. Метою їх застосування є досягнення наступних цілей: відтворити ту чи іншу типову рису характеру людини, розкрити ідейно-тематичну спрямованість твору, звернути увагу глядача на суттєву деталь і таким чином зафіксувати всю постановку у своїй пам'яті. І хоча такі рухи не набувають великої популярності і мало дають для збагачення лексики в цілому, їх роль важлива, вони допомагають вирішити головне завдання – розкрити ідейно-художній задум автора мистецького твору [2, с. 60].

Досліджуючи творчість відомих хореографічних колективів національних грузинських товариств, маємо зробити висновок, що в про-

цесі творчої діяльності на базі сталих традицій народного грузинського танцю виникають нові оригінальні обробки та інтерпретації хореографічних композицій. У процесі творчих пошуків виникають нові лексичні знахідки, які збагачують і доповнюють національний колорит традиційних танців, визначаючи тим самим новітній етап розвитку етнічної хореографії. Дослідження цієї сфери народної творчості етносів допоможуть знайти цікаві особливості сучасного періоду розвитку хореографічного мистецтва етнічних спільнот в Україні.

Таким чином, процес збереження та розвитку національної грузинської культури має позитивні тенденції в сучасній демократичній Україні, і це дає підстави стверджувати, що еволюція хореографічного мистецтва Грузії гармонійно відбувається і далеко за її межами, знаходячи нові реалії художнього перевтілення.

Рис. Народний ансамбль грузинського танцю «Іберія». Худ. керівник – Манана Сулаквелідзе

Список літератури:

1. Амиранашвили Ш.Я. История грузинского искусства / Амиранашвили Ш.Я. – М., 1950 г. – 214 с.
2. Василенко К.Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю / Василенко К.Ю. – К.: Мистецтво, 1996. – 494 с.
3. Гварамадзе Е.Л. О некоторых специфических особенностях грузинского народного танца / Гварамадзе Е.Л. – М.: Наука, 1964 г. – 7 с.
4. Джавришвили Д. Грузинские народные танцы / Джавришвили Д. – 2-е изд. – Тбилиси, 1975 г. – 279 с.
5. Білик Б.І. Етнокulturологія: Навчальний посібник. – К.: ДАККіМ, 2005. – 160 с.
6. Культура і побут населення України: Навч. посібник. Вид. 2-е доп. і перероблене. – К., 1993.
7. Kdyrova I.O. Ethnicity as a factor of cultural organization of multinational Ukrainian society // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. – К.: Міленіум, 2014. – № 2. – 326 с. – С. 195–199.

Кдырова И.О.

Киевский национальный университет культуры и искусств

ИСКУССТВО НАРОДНОГО ГРУЗИНСКОГО ТАНЦА В СОВРЕМЕННОЙ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ХОРЕОГРАФИЧЕСКИХ КОЛЛЕКТИВОВ ЭТНИЧЕСКИХ ОБЩЕСТВ ГОРОДА КИЕВА

Аннотация

Народная грузинская хореография получила большую популярность в Украине. Важное место в процессе сохранения и распространения национальной культуры занимают этнические общества. Статья посвящена творческой деятельности хореографических коллективов Грузинской диаспоры города Киева, направленной на сохранение и развитие национальной культуры грузинского народа. Бережно сохраняя лучшие образцы народного творчества, репертуар художественных коллективов обогащается современными интерпретациями традиционных танцев с использованием новой лексики движений и композиционной техники. Представители Грузинской диаспоры уделяют большое внимание творческому воспитанию молодежи. Искусство народного танца демонстрируют поклонникам этнической культуры лучшие художественные коллективы грузинских обществ в Украине.

Ключевые слова: этнические общества, творческая деятельность, этническая культура, национальное искусство, народная грузинская хореография, современные интерпретации традиционных танцев.

Kdyrova I.O.

Kyiv National University of Culture and Art

THE ART OF THE NATIONAL GEORGIAN DANCE IN THE MODERN INTERPRETATION OF THE CHOREOGRAPHIC ENSEMBLES OF THE ETHNIC SOCIETIES OF KYIV

Summary

Popular Georgian choreography has gained great popularity in Ukraine. Ethnic societies occupy an important place in the process of storing and disseminating national culture. The article is devoted to the creative activity of the choreographic ensembles of the Georgian Diaspora of Kiev, aimed at preserving and developing the national culture of the Georgian people. Carefully preserving the best examples of folk art, the repertoire of art collectives is enriched with modern interpretations of traditional dances, using the new vocabulary of movements and compositional techniques. Representatives of the Georgian Diaspora pay great attention to the creative education of young people. The folk dance art shows the admirers of ethnic culture the best artistic collectives of the Georgian community in Ukraine.

Keywords: ethnic societies, creative activity, ethnic culture, national art, popular Georgian choreography, modern interpretations of traditional dances.